3. ארגון ומינהל
3.10 רישום והעברות תלמידים
3.10-14 דחיית המעבר לביה"ס והישארות שנה נוספת בגן חובה

מבוא

תמצית

חוזר זה מונה את העקרונות המנחים בקבלת החלטה בדבר השארת ילד בגן חובה שנה נוספת, מציג המלצות ושיקולים חינוכיים, ומפרט את השלבים השונים בתהליך של קבלת ההחלטה ואת תפקידם של הגורמים השונים המעורבים בתהליך.

התוקף: החל מ-1 בינואר 2013.

התחולה: גני החובה בכל מערכת החינוך.

הסטטוס: החלפה.

חוזרים קודמים באותו נושא

- סעיף 3.10-12 בחוזר הוראות הקבע תשע/8(א), "דחיית המעבר לביה"ס והישארות שנה נוספת בגן חובה" – **מבוטל**
- סעיף 3.10–11 בחוזר הוראות הקבע סה/9(א), "השארת ילד בגן חובה שנה נוספת" – **מבוטל**
- סעיף 3.10–3 בחוזר "הודעות ומידע" סט/10, '"השארת ילד בגן חובה שנה נוספת' – תיקון לסעיף 3.10–11 בחוזר הוראות הקבע סה/9(א)" – **מבוטל**.

המשנה החינוכית

תפקידה של מערכת החינוך הוא לתת מענה הולם לילדי גן חובה שיש ספקות לגבי יכולתם להסתגל למסגרת הבית-ספרית. דחיית הכניסה לבית הספר היא אפשרות אחת מבין מכלול של מענים חינוכיים-התפתחותיים אפשריים. בנסיבות מסוימות

ההישארות בגן היא המהלך ההולם, ובאחרות ההישארות לא תגרום לשינוי המצופה ואף עלולה להיות בעלת השלכות ארוכות-טווח, ולכן אינה המענה המתאים.

קבלת ההחלטה בדבר הישארותו של ילד בגן חובה שנה נוספת היא תהליך ולא אירוע חד-פעמי. בתהליך זה ההורים שותפים משמעותיים ביותר, יחד עם הגננת ועם פסיכולוג הגן ועם גורמים חינוכיים וטיפוליים רלוונטיים נוספים המכירים את הילד (כגון מרפאה בעיסוק, קלינאית תקשורת וגננת שילוב).

התפוצה: חוזר זה מיועד לכל הגורמים המעורבים בחינוך הקדם-יסודי: הגננות, מנהלות הגנים, מורי החטיבה הצעירה, מפקחים והורים וכן הפסיכולוגים החינוכיים בשירותים הפסיכולוגים החינוכיים ברשויות המקומיות.

הגורם האחראי

א. **שם היחידה:** האגף לחינוך-קדם יסודי

ב. **בעל התפקיד:** רכז היחידה לטיפול בפרט

ג. **מספר הטלפון:** 03-6896009

ד. **כתובת הדוא"ל:** orago@education.gov.il.

נספח: טופס פנייה לוועדת חריגים להשארת תלמיד בגן חובה שנה שלישית.

תוכן העניינים

1. כללי
2. שלבי קבלת ההחלטה להשארת ילד בגן שנה נוספת

3. קבלת החלטה במקרים של חילוקי דעות
4. שיקולים להשארת ילד שנה נוספת בגן
5. השארת ילד בגן החובה שנה שלישית
6. נספח.

1. כללי

1.1 בקבלת החלטה בדבר המעבר של כל ילד וילד מגן הילדים לבית הספר יש להתייחס למכלול של גורמים: מאפייני הילד, המשפחה הגרעינית, הבית והקהילה, הגן שהוא לומד בו והמסגרת הבית-ספרית שהוא אמור לעבור אליה.

1.2 ההחלטה לגבי השארת ילד בגן שנה נוספת תתקבל על סמך כמה מסמכים המתארים אותו, לרבות חוות-דעת של פסיכולוג חינוכי שהוא פסיכולוג העובד בשפ"ח, אשר יתייחס למכלול הגורמים המפורטים לעיל, ב"המשנה החינוכית", וב-4 להלן, "שיקולים להשארת ילד שנה נוספת בגן", וכן חוות דעת כתובות המסכמות את התצפית של הגננת ומסמכים של גורמים טיפוליים נוספים, אם הם קיימים.

1.3 הגננת תתעד את כל שלבי קבלת ההחלטה, לרבות הגורמים להתלבטות, לגבי השארת הילד בגן, תוצאות התצפית שערכה והסיכומים של כל מה שנאמר והוחלט בכל ישיבה שנערכה בעניין הילד בכל מסגרת (ראה ב-2 להלן).

1.4 הגננת תדווח להורים באופן שוטף, לפחות פעם בחודש, על מצבו של ילדם. הדיווח יתועד על ידי הגננת.

1.5 להורי הילד זכות לפנות בכל שלב לאבחון אצל פסיכולוג חינוכי פרטי, בהתאם לתקנות הפסיכולוגים (ייחוד פעולות לפסיכולוג חינוכי), התש"ם-1979. הפסיכולוג הפרטי לא יהיה רשאי לצפות בילד במסגרת הגן, אך לבקשת ההורים תעביר להם הגננת את תוצאות תצפיותיה בילד לשם מסירתם לפסיכולוג הפרטי. חוות דעתו חייבת לכלול התייחסות לדיווח הגננת על תפקודו השוטף של הילד בגן. המלצתו תועבר לשירות הפסיכולוגי-חינוכי ולפסיכולוג הגן, והם יהיו רשאים להיעזר בה אך לא יהיו מחויבים לפעול על-פיה.

יובהר כי אם ההורים מסרבים בתוקף לשתף פעולה עם פסיכולוג, בין אם הוא פסיכולוג פרטי או מטעם השפ"ח, לא יהיה בסירובם זה כדי למנוע החלטה בעניין הילד.

2. שלבי קבלת ההחלטה להשארת ילד בגן שנה נוספת

2.1 **פגישה ראשונה עם הורי כלל ילדי הגן**

בתחילת שנת הלימודים, בפגישה הראשונה של הגננת עם כלל ההורים, תביא הגננת לידיעתם את התהליך ואת הנוהל של קבלת החלטה בדבר הישארות ילד בגן שנה נוספת.

2.2 **בחודשים ספטמבר-דצמבר**

2.2.1 הגננת תתייחס לכל תלמידי החובה כאל עולים פוטנציאליים לכיתה א'.

2.2.2 הגננת תאתר ילדים העונים על הקריטריונים המפורטים ב-4 להלן וכן ילדים שהוריהם מעלים שאלות לגבי תפקודם, ותקיים לגביהם התייעצות עם פסיכולוג הגן.

2.2.3 לגבי כל ילד כאמור תקיים הגננת מעקב ותתעד אותו בכלים מקצועיים.

2.2.4 פסיכולוג הגן יערוך תצפיות בגן על ילדים שיש לגביהם התלבטות, בהסכמה בכתב של הוריהם. הפסיכולוג ישתף את הגננת בהתרשמויותיו לאחר עדכון ההורים.

2.2.5 לגבי ילדים שעניינם מצריך המשך התייחסות תיערך ישיבה של צוות הגן, פסיכולוג הגן והורי הילד שאותר. בישיבה ידווח על ההתלבטויות שהועלו, יוחלט על תכניות לקידום הילד במהלך שנת הלימודים, ותיקבענה פגישות מעקב נוספות.

2.3 **בחודשים ינואר-פברואר**

2.3.1 לעמדת ההורים לגבי המעבר מהגן לבית-הספר יש השפעה רבה על הסתגלותו של הילד למסגרת החינוכית. הכרה בעובדה זו מחייבת את הגננת ואת פסיכולוג הגן לעבוד בשיתוף ובהדדיות עם ההורים, לקיים עמם פגישות שוטפות כדי להכיר את צורכי הילד, משפחתו וסביבתו, את אפיוניהם ואת עמדותיהם ולהגיע יחד אתם להחלטה המתאימה ביותר לילד.

2.3.2 הגננת, פסיכולוג הגן והורי הילד יקיימו בחודשים אלו ישיבת מעקב אחת לפחות ויחליטו לגבי כל ילד שנשקלת הישארותו שנה נוספת בגן ויש להפנותו לבירור מקצועי נוסף בשפ"ח או אצל מי שמאושר מטעמו.

2.3.3 הגננת תעביר שאלון הפניה לשירות הפסיכולוגי, על פי המקובל ברשות, לגבי ילד שיש התלבטויות בקשר אליו. השאלון יועבר לא יאוחר מ-1 במרס בחתימת הורי הילד, ויימסר להם העתק.

2.3.4 השירות הפסיכולוגי יעביר לרשות המקומית את מספר הילדים שיש התלבטות לגבי התאמתם לעלות לכיתה א' בשנת הלימודים הקרובה.

2.4 **בחודשים מרס-מאי**

2.4.1 הרשות המקומית תשמור מקומות למספר הילדים שיש התלבטות לגביהם הן בגן והן בבית הספר, בהתאם לאזור הרישום שלהם, עד לקבלת ההחלטה הסופית ולא יאוחר מ-31 במאי.

2.4.2 הילדים שיש לגביהם התלבטות באשר למוכנותם לכיתה א' יופנו עם הוריהם להערכה פסיכולוגית בשפ"ח.

2.4.3 בעקבות ההערכה הפסיכולוגית תתקבל החלטה מקצועית משותפת של הגננת ופסיכולוג הגן בשיתוף ההורים בסוגיה של השארת הילד שנה נוספת בגן.

2.4.4 השפ"ח ידווח לרשות המקומית על ההמלצה עד 31 במאי לכל המאוחר.

2.4.5 ההורים אחראים לרישום הילד למסגרת שהוחלט עליה (בי"ס או גן ילדים) לאחר קבלת ההודעה על ההמלצה המקצועית.

3. קבלת החלטה במקרים של חילוקי דעות

3.1 כאשר ההורים חולקים על ההמלצה בעקבות ההערכה הפסיכולוגית, המבוססת, בין השאר, גם על הערכת הגננת ועל הערכת כל גורם מקצועי אחר, אם קיים – או מתנגדים להמלצה – יוודא השירות הפסיכולוגי שמוצו תהליכי ההתקשרות עם ההורים בעניין זה ויביא לידיעתם אפשרות להמשך המהלך, כמפורט להלן.

3.2 לאחר מיצוי התהליכים, אם ההורים עומדים בהתנגדותם להמלצה המקצועית, הם יהיו רשאים להפנות בקשה בכתב לדיון בפני מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית הרלוונטית למקום מגוריהם.

3.3 ועדת ההיוועצות שתסכם את המהלך שנעשה עד שלב זה תכלול את מפקחת גני הילדים, את מנהל השפ"ח או את נציגו ואת מנהל מחלקת גני הילדים ברשות המקומית. כמו כן יוזמנו הגננת והורי הילד וגורמים טיפוליים פרטיים, אם יש. הזימון לדיון ייעשה על ידי אגף החינוך ברשות המקומית. לנגד עיני חברי הוועדה

יעמדו בראש ובראשונה טובת הילד וצרכיו. ההחלטה שתתקבל תהיה על דעת רוב חברי הוועדה.

ההחלטה תתקבל על בסיס כל המהלכים המקצועיים שנעשו, לאחר שמיעת כל הגורמים הרלוונטיים ולאחר עיון במסמכים האלה:

א. סיכומי התצפית של הגננת

ב. המלצת השירות הפסיכולוגי

ג. עמדת ההורים בכתב (אם יש)

ד. חוות דעת כתובה של גורמים טיפוליים נוספים המכירים את הילד או המטפלים בו (אם יש).

מנהל מחלקת גני הילדים ברשות יסכם את הישיבה המקצועית וייתן את החלטת הוועדה בכתב, בצירוף נימוקים, בתוך 30 יום מיום הדיון.

3.4 במקרים שההורים אינם מקבלים את ההחלטה של הרשות הם יהיו רשאים לערער עליה בכתב למנהל המחוז עד 15 ביוני של אותה שנה לכל המאוחר.

3.5 מנהל המחוז או מי מטעמו יזמן את המפקחת על הגן, את הפסיכולוג המחוזי, את הורי הילד, וכן כל גורם רלוונטי נוסף על פי שיקול דעתו וייתן את החלטתו בתוך 21 ימים מיום קבלת פנייתם של ההורים.

3.6 החלטת מנהל המחוז היא סופית.

4. שיקולים להשארת ילד שנה נוספת בגן

4.1 על בסיס הידע העדכני של אנשי המקצוע, להלן מצבים אחדים שבהם שנה נוספת בגן יכולה להיות מענה הולם:

- ילד שבאופן עקבי השיג את אבני הדרך ההתפתחותיות באיחור מה במהלך התפתחותו המוקדמת (לדוגמה: פג, ילד שעבר מחלה קשה וכו')
- ילד החשוף ללחצים מרובים (מחלה קשה במשפחה, פרדה במשפחה, עלייה לארץ וכד') והצוות החינוכי מזהה נסיגה בתפקודו.

4.2 **בקבלת ההחלטה יש להתייחס להיבטים האלה:**

- מידת ההתאמה של תפקוד הילד בתחומי ההתפתחות השונים כמצופה מבני גילו
- הסקרנות והעניין של הילד בסביבה ובלמידה
- מידת העצמאות של הילד
- יכולתו של הילד לקבל סמכות
- כישורי התקשורת והחִברות של הילד
- יכולתו של הילד לווסת דחפים ורגשות בהתאם לנסיבות
- יכולתו של הילד לעמוד בתסכול ובקושי ולהתמודד אתם
- יכולתו של הילד להתמיד במשימות המוטלות עליו.

4.3 **אם קיים פער בתפקודו של הילד בתחומי ההתפתחות השונים יש להתייחס להיבטים האלה:**

- עד כמה הפער הוא משמעותי?
- האם הוא זמני או מתמשך?
- מה הם תחומי התפקוד הנפגעים מפער זה?

- עד כמה הפער משבש את התנהלות הילד במסגרת החינוכית?
- האם ועד כמה הפער מצטמצם כתוצאה מהתערבות מכוונת?

4.4 יש להתייחס באופן דיפרנציאלי לילדים בוגרים בשנתון (ילידי ינואר-יוני), לעומת ילדים צעירים בשנתון (ילידי אוקטובר-דצמבר). לגבי הבוגרים בשנתון יש לבחון את תפקודם הכוללני.

5. השארת ילד בגן החובה שנה שלישית

לצורך השארת ילד המקבל תמיכה מתכנית השילוב שנה שלישית בגן רגיל תתקיים ועדה בראשות הפיקוח על החינוך הרגיל וישתתף בה נציג של האגף לחינוך מיוחד.

בחינוך המיוחד, במקרים חריגים מאוד שיפורטו בהמשך, אפשר לפנות לוועדת חריגים בגין תלמידי החינוך המיוחד שלפי תקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תקנה 28, שנת הלימודים העוקבת תהיה השנה השלישית להישארותם בגן, לפי ההנחיות האלה:

5.1 ועדת החריגים תכלול שלושה חברים: המפקח לחינוך מיוחד הממונה על הגן, נציג האגף לחינוך מיוחד ונציג המרכז לשלטון מקומי.

5.2 הורי התלמיד, הרשות המקומית ו/או הבעלות יוכלו לפנות למפקח על הגן ולבקש דיון בוועדת חריגים. הבקשה תוגש למפקח על גבי טופס המופיע בנספח להלן.

5.3 הוועדה תדון במקרים שבהם הבקשה עומדת בקריטריונים שיפורטו להלן וכן במקרים חריגים מאוד שיפנה המפקח על החינוך המיוחד, בחתימתו. טופס הפנייה יועבר לרכז הוועדה באגף לחינוך מיוחד. אפשר להפנות בקשות אל רכז הוועדה באגף לחינוך מיוחד בירושלים עד לתאריך 1 במאי בכל שנת לימודים (ראו את דוגמת הטופס בנספח שלהלן).

5.4 הוועדה תסיים את עבודתה עד לתאריך 31 במאי ותודיע להורים ולרשות המקומית שבה התלמיד מתגורר על החלטתה לא יאוחר מהתאריך 15 ביוני.

5.5 לאחר פתיחת שנת הלימודים יאשר אגף אמח"י אך ורק קליטת תלמידים חריגי גיל שקיבלו אישור מוועדת חריגים במועד, על פי לוח הזמנים שלעיל.

5.6 להלן הקריטריונים למקרים חריגים מאוד אשר יובאו לפני הוועדה:

5.6.1 אי אפשר להסיע את התלמיד מחוץ לרשות המקומית בשל מחלה קשה (בקשה זו תגובה על ידי מסמכים רפואיים).

5.6.2 התלמיד נזקק לבית ספר לחינוך מיוחד כוללני, אך לא נמצא מוסד לחינוך מיוחד ברדיוס של 35 ק"מ העונה על קריטריון של אחת מהלקויות האלה: פיגור קשה/עמוק/סיעודי, שיתוק מוחין/נכויות פיזיות קשות, הפרעה נפשית ואוטיזם**.

5.6.3 מדובר במקרים חריגים במיוחד שהמפקח על החינוך המיוחד מעביר לוועדה לדיון.

בשאלות בנושא השארת ילד בגן שנה שלישית אפשר לפנות אל האגף לחינוך מיוחד, דוא"ל specail_education@education.gov.il טל' 02-5603803.*